

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022

Mäntsälän valtuustolle

Sisällysluettelo

1 Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus	3
1.1 Kokoonpano.....	3
1.2 Toiminnan tarkoitus ja tehtävät	3
1.3 Toiminta ja toimintamuodot	4
1.4 Arviointikertomuksen käsittelyprosessi.....	4
2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi	5
2.1 Strategiset tavoitteet	5
2.1.1 Kunnan talous.....	5
2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	7
2.2 Kuntakonsernin talous.....	8
2.3 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä..	9
3 Henkilöstö	10
4 Tavoitteiden toteutuminen palvelualuekohtaisesti	12
4.1 Hallintopalvelut	12
4.2 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut.....	14
4.3 Tekninen ja elinvoimapalvelut.....	16
5 Investoinnit	18
6 Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt.....	19
6.1 Nivos Oy	19
6.2 Mäntsälän Kodit Oy	20
6.3 Mäntsälän Jäähalli Oy	20
6.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy.....	20
6.5 Mäntsälän Toimistotalo Oy.....	21
7 Muut havainnot.....	21
8 Vuoden 2021 arviointikertomuksen vastineet	22
9 Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle.....	22

1 Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus

1.1 Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuoden 2022 arvioinnissa on seuraava:

Varsinainen jäsen

Laukkanen Erkki, puheenjohtaja
Pekkinen Pauli, varapuheenjohtaja
Kuokkanen Harri
Lujamaa-Reisner Leena
Huittinen Tanja

Varajäsen

Auvinen Marko
Goltz Pauli
Välimaa Mikko
Jores Minttu
Reinikainen Tea

Tarkastuslautakunnan kokousten pöytäkirjanpitäjänä on toiminut BDO Audiator Oy:n tarkastaja Mark Lassfolk.

1.2 Toiminnan tarkoitus ja tehtävät

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten kuntalain 121 §:n nojalla (KunL 410/2015). Tarkastuslautakunnan valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Lisäksi tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä. Kuntalain 125 §:n nojalla tarkastuslautakunnan tehtävänä on hankkia mahdollisesta tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksenlausunto.

Sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston hyväksymän kunnan hallintosäännön perusteella seurata tilintarkastuksen toteutumista ja huolehtia tilintarkastuksen voimavarojen riittävydestä sekä tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta on seurannut tilintarkastajan työohjelman toteutumista.

Tarkastuslautakunnan jäsenten seurantavastuut toimielinten päätöksenteossa jakautuivat seuraavasti:

- Hallintopalvelut: Harri Kuokkanen
- Sivistyslautakunta: Leena Lujamaa-Reisner
- Hyvinvointilautakunta: Tanja Huittinen
- Tekninen- ja elinvoimalautakunta: Erkki Laukkanen
- Kuntakehityslautakunta: Pauli Pekkinen

1.3 Toiminta ja toimintamuodot

Kuntalain perusteella talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet (KunL 110 §). Kunnanhallituksen on tilikaudelta laadittava kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätös, johon kuuluvat kunnan ja konsernin tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutusvertailu ja toimintakertomus (KunL 113 §). Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitysvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta (KunL 115 §).

Tarkastuslautakunta on oman arviointisuunnitelman mukaan perehtynyt erityisesti vuoden 2022 arvioinnissa kunnan voimassa oleviin strategioihin, talousarvioon, toiminta- ja taloussuunnitelmaan, sisäisen valvonnan järjestämiseen ja riskienhallintaan, investointeihin, hallintopalveluihin, hankintatoimeen, sivistys- ja hyvinvointilautakunnan, kuntakehityslautakunnan sekä teknisen- ja elinvoimautakunnan toimialaan ja Nivos Oy:n. Tarkastuslautakunta on kuullut lisäksi vuoden 2022 tilinpäätöksen esittelyn sekä perehtynyt tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen vuodelta 2022.

Kunnan palvelutuotantoon ja toimintaan tarkastuslautakunta on perehtynyt haastatteleamalla toimielinten jäseniä, johtavia viranhaltijoita ja henkilökuntaa. Toimintaan liittyviä tietoja ovat tarkastuslautakunnan jäsenet saaneet myös kuntalaisilta. Tarkastuslautakunta on seurannut tavoitteiden toteutumista osavuosisikatsauksista. Arvioinnissa on hyödynnetty myös tilintarkastajan raportointia. Tarkastuslautakunta on vuonna 2022 kokoontunut neljä kertaa vuoden 2022 arviointia varten. Lisäksi arviointityötä on jatkettu vuoden 2023 aikana viidessä kokouksessa.

Kunnan tilintarkastajana on toiminut tilintarkastusyhteisö BDO Oy. Vastuullisena tilintarkastajana on vuoden 2022 osalta toiminut JHT, HT Mark Lassfolk.

Esteellisyydet on huomioitu tarkastuslautakunnan toiminnassa.

1.4 Arviointikertomuksen käsittelyprosessi

Tarkastuslautakunta suosittaa seuraavaa arviointikertomuksen käsittelyprosessia:

- Arviointikertomuksen esittely valtuustolle
- Arviointikertomuksen hallituskäsittely, jossa tarkastuslautakunnan suositukset annetaan toimeksi eri hallintokunnille
- Suositusta koskevien asioiden lautakuntakäsittely, jos suositusta koskevalle asialle on lautakunta tai muu valmisteleva luottamushenkilöelin
- Vastineet tarkastuslautakunnalle ja kunnanhallitukselle syyskuun loppuun mennessä
- Vastineet valtuuston kokoukseen lokakuun loppuun mennessä.

2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

2.1 Strategiset tavoitteet

Tarkastuslautakunta on arvioinut tilinpäätöksen hallinnonaloittain kirjattujen tavoitteiden toteutumista. Toimialakohtaisten tavoitteiden toteuman arviointia käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 4.

Yhteiset strategiset tavoitteet on asetettu kaikille palvelualueille. Tavoitteiden näkökulmia ovat asukkaat ja hyvinvointi, talous, kuntalaisten palvelut, asuminen ja maankäyttö sekä elinkeino ja työllisyys. **Toteutumat on arvioitu liikennevalovärein: vihreä=tulee toteutumaan tai on toteutunut, keltainen=osittain toteutunut ja punainen=tavoite ei tule toteutumaan.** Arvioitavia tavoitteita on yhteensä 30 kpl. Tavoitteista 21 kpl on toteutunut tai toteutuu, tavoitteista kolme ei toteudu ja yhdeksän on toteutunut osittain.

Valtuusto hyväksyi joulukuun 2021 kokouksessa Mäntsälän uuden kuntastrategian vuosille 2022–2025. Toiminta-ajatuksena on kuntalaisten hyvinvoinnin ja yhteisön elinvoimaisuuden edistäminen. Koko kuntaa koskevat strategiset mittarit on laadittu koko valtuustokaudelle, joita tullaan seuraamaan koko valtuustokauden ajan. Kuluvalle vuodelle 2022 ja tuleville vuosille 2023–2025 on määritelty vuosikohtaiset tavoitearvot, joita verrataan lähtötasoon v. 2021.

Kunnan organisaation tulosalueet 1.11.2022 alkaen ovat hallintopalvelut, sivistyspalvelut, hyvinvointipalvelut, tekniset palvelut ja kuntakehityspalvelut.

2.1.1 Kunnan talous

Mäntsälän vuoden 2022 tilinpäätös toteutui 1,65 milj. euroa muutettua budjettia paremmin. Mäntsälän kunnan tilinpäätöksen tulos oli 3,9 milj. euroa. Varausten lisäyksenä kirjattiin investointivarausta 3,0 milj. euroa vesiliikuntakeskuksen rakentamiseen. Tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,9 milj. euroa (edell. vuosi +0,9 milj. euroa). Positiivisen tuloksen pääasiallinen syy oli toimintakulujen alittuminen 3,0 milj. eurolla. Huomattavin talousarvion alitus toteutui palvelujen ostossa 3,8 milj. euroa (Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän odotettua parempi tulos). Myös verorahoituksen kehittyminen oli odotettua parempi. Toimintakatteen vaje kasvoi edellisvuoteen verrattuna 9,5 milj. eurolla toimintakulujen (palvelujen ostot) kasvun vuoksi. Toimintakulut lisääntyivät 8,5 % vuodesta 2021. Vuosikate oli 11,6 milj. euroa (edell. vuosi 15,7 milj. euroa).

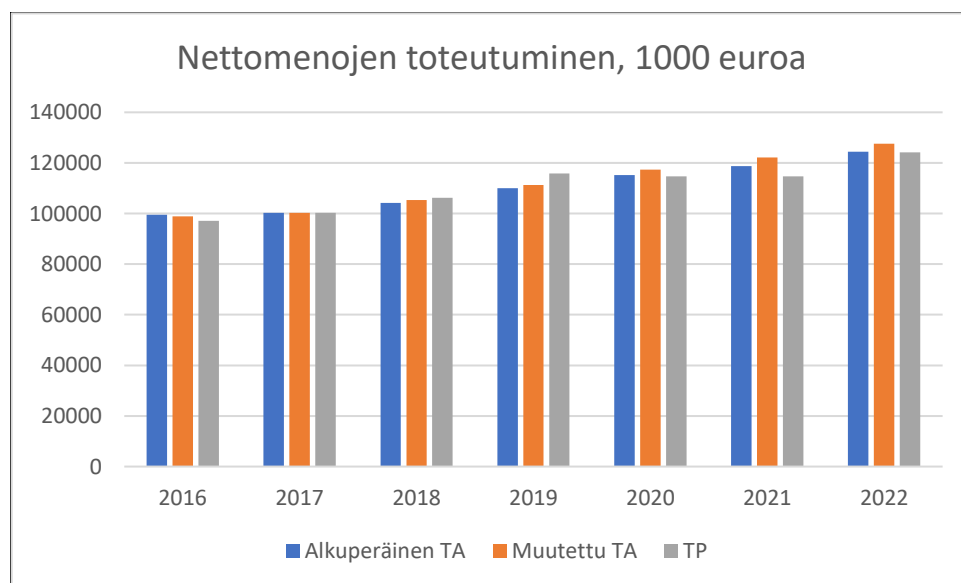
Koronatuilla on ollut merkittävä vaikutus kunnan talouteen vuosina 2020 ja 2021. Kunta on saanut koronatukea osana peruspalveluiden valtionosuutta 5,958 milj. euroa ja yhteisöverojen jakoosuutta 1,449 milj. euroa vuonna 2020. Tukien yhteissumma on 7,407 milj. euroa. Ilman em. tukia,

kunnan vuoden 2020 tilinpäätös olisi ollut yli 6,0 milj. euroa alijäämäinen. Vuonna 2021 koronatukena kunta on saanut osana peruspalvelujen valtionosuutta 171.661 euroa, osana Keusoten maksuosuutta 6,688 milj. euroa ja osana yhteisöveron jako-osuutta 1,288 milj. euroa. Tukien yhteissumma 8,148 milj. euroa. Vastaavasti kunnan valtionosuus putosi 12 %, kun vuoden 2021 koronatuksi siirtyi Keusoten haettavaksi ja sitä kautta kunnan maksuosuus pienentyi. Ilman em. tukia kunnan vuoden 2021 tilinpäätös olisi ollut alijäämäinen. Vuonna 2022 kunta sai koronatukena osana Keusoten maksuosuutta 1,888 milj. euroa. Ilman koronatukena tilinpäätös olisi ollut 0,9 milj. euroa alijäämäinen

Tarkastuslautakunta on vertaillut alla olevassa taulukossa kunnan keskeisten tunnuslukujen vertailu edelliseen vuoteen.

Talouden keskeiset tunnusluvut			
Tunnusluku	2022	2021	Vertailu edelliseen vuoteen
Vuosikate poistoista, %	151	178	
Omavaraisuusaste, %	55,9	54,6	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	71,9	77,9	
Taseen ylijäämä, €/asukas	3459	3423	
Lainat €/asukas	4613	4742	
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	1,3	
Kassan riittävyys, pv	11	16	
Investointien tulorahoitus, %	95,7	233,8	

Kunnan nettomenot (toimintakate) ovat vuosina 2016–2022 kehittyneet seuraavasti:

Kunnan nettomenot ovat vuosina 2016 ja 2020–2022 toteutuneet talousarviota paremmin. Vuoden 2017 nettomenot toteutuivat lähes talousarvion mukaisena ja vuosina 2018–2019 selvästi

alkuperäistä talousarviota heikompina. Vuosien 2018–2019 kehityssuunta oli kunnan toimintame-
nojen liian voimakas kasvu suhteessa verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen. Em. kehitys-
suunta pysähtyi vuoden 2020 hyvän tuloksen takia ja sama kehitys jatkui vuonna 2021 koronatu-
kien ansiosta.

Vuoden 2022 positiivista kehitystä selittää odotettua parempi verorahoituskertymä sekä palvelujen osto-
arvioitua pienemmät kustannukset. Kunnan nettomenot ovat kasvaneet noin 28 % vuodesta 2016. Ve-
rotulot ja valtionosuudet yhteensä ovat kasvaneet vastaavasta ajankohdasta vain noin 24 %.

2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta on arvioinut kunnanvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten
tavoitteiden toteutumista seuraavassa taulukossa. Arvioinnissa on käytetty värisymboleita, joiden
perusteella neljä täysin vihreää ympyrää merkitsee, että toimiala on saavuttanut tavoitteensa ko-
konaan.

Toimiala	Tarkastuslautakunnan ar- viotavoitteiden toteutu- minen	Tarkastuslautakunnan kommentit
Hallintopalvelut		+ Keusoten perusterveydenhuollon kustan- nukset toteutuivat lähes 96 %, erikoissai- raanhoidon kuluista palautusta 2,9 milj. eu- roa (koronatuot) + Toimintakulut asukasta kohden alhaisem- mat kuin Kuuma-kunnissa - Sopeuttamisohjelmasta jäätin arvioin mu- kaan 0,5 milj. euroa ja väestökasvutavoitetta ei saavutettu (0,3 < 0,7 %) - Koko kunnan toimintakate kasvoi enemmän kuin 1,6 % (8,3 %)
Sivistyspalvelut		+ Talousarviotavoitteissa pysyttiin + Mäntsälä 2026 ohjelmaa toteutettiin (kou- luverkkomuutokset) + Oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointia ke- hitettiin kuntastrategian mukaisesti sekä opinto-ohjausta vahvistettiin - varhaiskasvatuksessa korona sekä työtaiste- lutoimenpiteet ja sijaisten saantiongelmat vaikeuttivat toimintaa (toiminta-aikojen su- pistaminen)
Hyvinvointipalvelut		+ Talousarvion määrärahat alitettiin ja tuloar- viot ylitettiin (hankkeet) + Kirjaston omatoimiaikaa lisättiin. Kirjaston lainausmäärissä ja kirjastoauton kävijämää- rissä tavoitettiin lähes vuoden 2019 taso - Toiminnalliset tavoitteet saavutettiin osit- tain (korona, resurssien vähäisyys, sairaus- poissaolot) ja tuloarviot eivät toteutuneet - Oppimisen ja hyvinvoinnin tapahtumia

		(luennot, liikuntamuotojen tutuksi tekeminen, kansalaisopiston toiminta) jäi toteutumatta (korona, henkilöstöressurssipula)
Tekniset palvelut		+ Investoinnit ja talousarvio toteutuivat pääsääntöisesti suunnitelmien mukaisesti + Ateria- ja puhtauspalvelun säilyttäminen omana toimintana - Säästötavoitteet eivät toteutuneet kaikilta osin (tarpeettomien kiinteistöjen myynti) - Paljon henkilöstövaihdoksia
Kuntakehityspalvelut		+ Talousarvion määrärahoissa pysyttiin + Tonttikauppa ja -vuokraus toteutuivat hyvin - Koko kuntaa koskeva yleiskaava viivästyi (paljon palautteita) - Roinilan kunnallistekniikan rakentaminen viivästyi

Yhteenvedona voidaan todeta, että verotulojen (+ 5,5 %) myönteinen kehitys ja Keusoten talousarvion alittuminen olivat merkittävimmät tekijät talousarvion tavoitteiden toteutumisessa. Huomioitavaa on, että Keusoten hyvä tilanne selittyy koronatuella. Sopeuttamistoimenpiteet eivät toteutuneet suunnitellusti. Sopeuttamisohjelmaa tulee tarkastella uudelleen sote-palvelutuotannon hyvinvointialueelle siirtymisen myötä.

2.2 Kuntakonsernin talous

Kuntakonsernin tilinpäätöksen tunnusluvut ovat heikentyneet edellisestä vuodesta. *Kuntakonsernissa kertyi alijäämää vuodelta 2022 noin 0,61 milj. euroa*, kun vuoden 2021 ylijäämä oli 8,1 milj. euroa. Muutokseen vaikutti erityisesti tytäryhtiö Nivos Oy:n konsernitilinpäätöksen 7,2 milj. euron tappio. Pääosin tappion syytä selittää Nivos Energia Oy:n arvonalentumiskirjaus 6,4 milj. euroa Fennovoima Hanhikiven ydinvoimalaan tehdyistä sijoituksista. Lisäksi Nivos Energia Oy joutui alas kirjaamaan yhteensä 1,7 milj. euron sijoitukset ja saamiset Palopuron Biokaasu Oy:n osalta. Konsernin lainakanta laski edellisvuodesta 3,5 milj. euroa. Lainakanta oli vuoden 2022 lopussa 189,6 milj. euroa (v. 2021 vuonna 193 milj. euroa). Kuitenkin vuosi 2023 sisältää riskejä velkaantumisen suhteen, kun korkotason kasvu nostaa lainanhoitokustannuksia. Sekä Nivos-yhtiöillä että Mäntsälän Kodit Oy:llä on huomattava määrä uusittavia lainoja viiden vuoden sisällä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on 93 %, joka tarkoittaa sitä, että lähes kaikki konsernin käyttötulo menisivät vieraan pääoman takaisinmaksuun. Konsernin velat ja vastuut asukasta kohden on hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna ja velkamäärä on saatu käännettyä laskuun. Konsernin omavaraisuusaste on kuitenkin heikko 24,6 % ja se on heikentynyt edelliseltä tilikaudelta (24,9). Konsernin taaseessa on kertynyttä ylijäämää (33,7 milj. euroa). Ylijäämä heikkeni edellisestä vuodesta konsernin alijäämän 0,6 milj. euron verran.

2.3 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä

Kuntatalouden tasapainottamisesta säännellään Kuntalain 110 ja 118 §:ssä. Kuntalain mukaan kunnan ja valtion on yhdessä selvitettävä kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut ja ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos kunta ajautuu erityisen vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen.

Seuraavassa taulukossa on esitetty kunnan kriisikuntakriteerien toteutuminen. *Vuonna 2022 mikään kriteeri ei ylittynyt.*

1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää kolmessa vuodessa TAI	✓ Kunnan taseessa on kertynyttä ylijäämää 72,3 miljoonaa, euroa 3.459 euroa/asukas
2. Asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa TAI	✓ Konsernitaseessa on ylijäämää vuodelta 2022; 1.616 euroa/asukas sekä vuodelta 2021; 1.651 euroa/asukas
3. Kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot: a) kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia; b) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti c) asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kahtena vuonna kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla d) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on kahtena vuonna alle 0,8.	✓ Konsernin vuosikate oli vuonna 2022 yli 80 % eli 96 % ✓ Kunnan tuloveroprosentti oli 21 % (keskimääräinen tuloveroprosentti kunnissa 20,01 %). ✓ Konsernin lainat ja vastuut €/asukas olivat 10.487 euroa. Kuntakonsernien asukaskohtainen lainamäärä vuonna 2021 oli 10.934 euroa/asukas. ✓ Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 eli 0,6 vuonna 2022. Lainanhoitokate oli 1,0 vuonna 2021

Vuoden 2021 talousarviolaadinnan yhteydessä hyväksyttiin kunnan talouden tasapainottamiseen tähtäävä Mäntsälä 2026 -ohjelma, jonka tavoitteena on pysäyttää kunnan talouden heikentyminen, kääntää kuntakonsernin velkaantuminen laskevalle uralle ja turvata kuntastrategian mukainen toiminta. Määritetyt sopeuttamistoimenpiteet olivat ajanjaksolle 2020–2026 yhteensä 10,05 milj. euroa, josta vuonna 2020 toteutettiin 0,43 milj. euroa ja vuodelle 2021 kohdistuvia toimenpiteitä oli 4,4 milj. euroa. Sopeuttamistoimenpiteistä toteutui palvelualueiden arvioiden mukaan 3,9 milj. euroa. Sopeuttamisohjelman mukaisten toimenpiteiden seuraaminen on todettu haastavaksi vuosina

2021–2022, koska kaikkia toimenpiteitä ei ole yksilöity ja osa toimenpiteistä on keskenään päällekkäisiä.

Talouden sopeuttamisohjelmaa tarkasteltiin uudelleen vuoden 2023 talousarviolaadinnan yhteydessä ja todettiin, ettei ohjelma ole enää sellaisenaan toteutettavissa sote-rakennemuutoksen myötä. Kokonaisuudessaan Mäntsälä2026 ohjelman osalta on arvioitu, että säästöjä ja tuottoja saatiin 4,8 milj. euron edestä.

Sopeuttamisohjelman tavoitteet ja toteutuminen vuonna 2022:

1. Keskimääräinen toimintakatteen kasvu ei ylitä 1,6 %
-> ei toteutunut, kasvu 8,3 %
2. Säästötavoite vuonna 2022 yhteensä 929.000 euroa
-> ei toteutunut, säästä 0,5 milj. euroa
3. Talousarviovuosina 2020–2026 toteutetaan vähintään 7,0 milj. euron pysyvät säästötoimet
-> ei toteutunut, toteutuneet toimet vuosina 2020–2022 yhteensä 4,8 milj. euroa
4. Vuotuinen väestönkasvu on 2020–2021 vähintään 0,5 %/vuosi ja 2022–2026 vähintään 0,7 %
-> tavoite ei toteutunut: vuonna 2020; 0,29 %, vuonna 2021; 0,27 % ja vuonna 2022; 0,27 %
5. Investointimenot ajanjaksolla 2020–2026 ovat enintään 54,2 milj. euroa
-> ei toteudu, 58,5 milj. euroa, mikä selittyy osittain valtuuston päätöksestä lisätä maanhankintaa yhteensä 2,5 milj. eurolla (ellei investointisuunnitelmaa supisteta)
6. Vuosittainen verorahoituksen kasvu ajanjaksolla 2020–2026 on vähintään 2,5 %
-> tavoite toteutui vuosina 2020 ja 2022, mutta vuodesta 2023 alkaen tilanne muuttuu, kun osa verorahoituksesta siirtyy hyvinvointialueen rahoittamiseen.

Tarkastuslautakunta näkee, että Mäntsälä2026 -ohjelma on jäänyt tavoitteestaan ja ohjelma tulisi päivittää loppukaudelle. Talouden sopeuttamista tulee jatkaa ja velkaantumisen kääntää selvään laskuun. Hyvinvointialueudistuksen kuntatalousvaikutuksia ei tarkkaan tiedetä, mutta kuntatalouden näkymät erityisesti verorahoituksen suhteen ovat huolestuttavat.

3 Henkilöstö

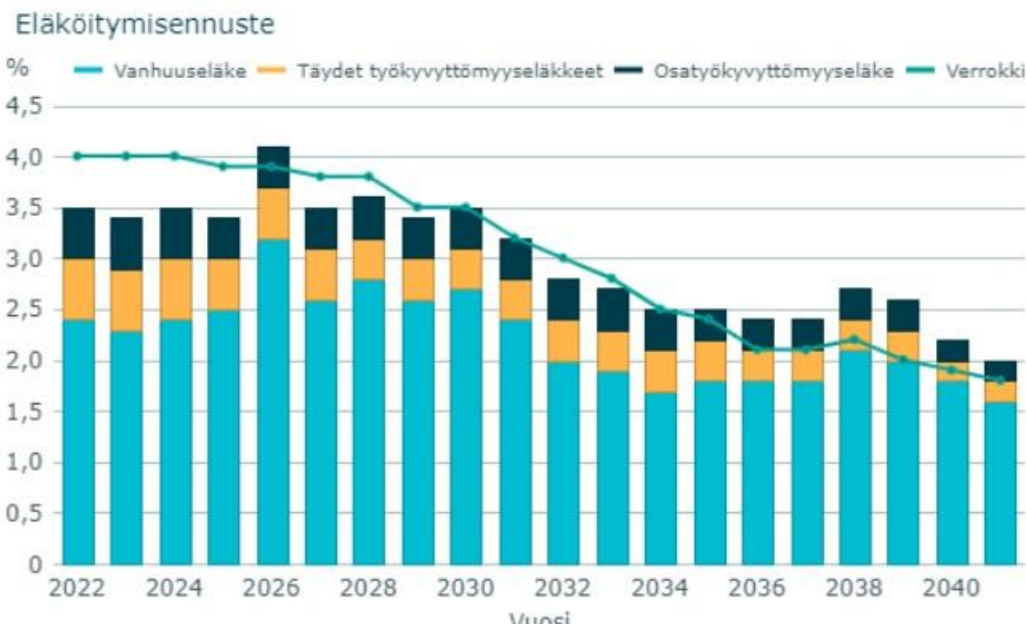
Mäntsälän kuntastrategiassa on yhtenä strategisena tavoitteena osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön varmistaminen. Vuoden 2022 suurin muutos oli siirtyminen pois Sarastian taloushallinnon ja palkkahallinnon palveluista, sekä vaihdokseen liittyvä talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien muutos. Muutosprojekti kuormitti merkittävästi sekä talous- että henkilöstöpalveluita.

Henkilöstömäärä väheni hieman edellisvuodesta. Vuoden lopussa kunnan palveluksessa oli 856 henkilöä (858 v. 2021). Suurin määrällinen kasvu (+63) tapahtui vakinaistetuissa palvelussuhteissa, joita tehtiin vuoden 2022 aikana erityisesti varhaiskasvatuksessa runsaasti. Tällä pyrittiin

helpottamaan varhaiskasvatuksen yhä kasvavaa henkilöstöpulaa sekä rekrytoinnin vaikeuksia. Määräaikaisen henkilöstön osuus vuoden 2022 lopussa oli 21,7 %, kun määräaikaisia oli 30,3 % vuonna 2021. Henkilöstön keski-ikä on 48 vuotta, kun se on koko kunta-alalla 45,5 vuotta (2021).

Päiväkotien ja muiden laitosten lastenhoitajista eläköityy vuoteen 2026 mennessä 20 % ja vuoteen 2031 mennessä 40 %. Myös luokanottajista eläköityy 40 % vuoteen 2031 mennessä ja lastentarhanopettajista reilut 15 % vuoteen 2031 mennessä. Perhepäivähoitajista ja sihteereistä eläköityy yli puolet vuoteen 2031 mennessä. Eläköitymisen huippuvuosi on 2026.

Seuraavassa kuvassa on esitetty vuoteen 2041 saakka ulottuva Kevan eläköitymisennuste:

Henkilöstömenot kasvoivat vuoteen 2021 verrattuna ja olivat yhteensä 37,3 milj. euroa (36,1 milj. euroa v. 2021). Palkkojen ja palkkioiden määrä vuonna 2022 oli 29,6 milj. euroa (28,6 milj. euroa v. 2021). Henkilöstömenot ylittivät talousarvion 0,6 milj. eurolla. Henkilöstökulujen osuus kaikista toimintakuluista oli 27,2 % (28,6 %).

Vuosi 2022 oli kolmas perättäinen koronavuosi. Koronan ja muiden hengitystieinfektioiden vuoksi erityisesti lyhyet sairauspoissaolot lisääntyivät. Työn sujumisessa resurssien riittävyyden näkökulmasta oli lähityössä olevien työyksiköiden osalta ajoittain suuriakin haasteita. Syksyn aikana tilanne hiljalleen normalisoitui mm. Koronatilanteen ja – rajoitusten helpottaessa. Yleismaailmallisilla tapahtumilla sekä elinkustannusten nousulla on ollut negatiivisia vaikutuksia ihmisten arjessa selviytymiseen. Tämä on lisännyt kokonaiskuormitusta, jolla on ollut vaikutusta työstä selviämiseen ja työssä jaksamiseen ja näkynyt mm. mielenterveyssyistä sairauspoissaoloissa.

Sairauspoissaoloja oli 13,98 pv/hlö (11,02 pv/hlö v. 2021). Sairauspoissaolot ovat olleet jo usean

vuoden ajan selkeästi alle kunta-alan keskiarvon (16,7 pv/hlö). Vuonna 2022 oli noin 2.200 sairauspäivää (22 %) edellisvuotta enemmän, joista lähes puolet muodostui lyhyiden alle kahdeksan kalenteripäivän sairauslomista liittyen koronaan ja muihin hengitystieinfektioihin. Pitkien sairauslomien (yli 60 kp/hlö) määrä lisääntyi edellisestä vuodesta (+ 34 %) ja näiden osuus oli noin 17 % kaikista sairauspoissaoloista. Palvelualueista sairauspoissaoloja (16,8 pv/hlö) oli eniten tekniset- ja elinvoimapaalveluissa.

Vakituinen työntekijä osallistui keskimäärin 5,05 koulutuspäivään (10,4 pv/hlö v. 2021; 3,1 pv/hlö v. 2020), kun koulutukseen osallistuminen oli keskimäärin 3,98 pv/hlö koko henkilöstön osalta. Kunnassa suositaan etäyhteydellä tapahtuvaa kouluttautumista. Henkilöstöllä on vapaa osallistumisoikeus kaikkiin sekä Eduhousen että Hallintoakatemian ajankohtaisiin liveinä toteutettaviin koulutuksiin. Kaikki sähköiset koulutukset ovat avoimia ihan koko henkilöstölle.

Tarkastuslautakunta toteaa, että strategiset tavoitteet eivät toteutuneet henkilöstön osalta kaikilta osin. Sairauspoissaolojen määrä ylitti asetetun tavoitteen (alle 12 pv). Työhyvinvointikyselyä ei toteutettu vuonna 2022. Kysely toteutetaan keväällä 2023. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomioita henkilöstön aktiiviseen kouluttautumiseen. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä rekrytointisuunnitelman laatimista osaavan henkilöstön saamiseksi. Tarkastuslautakunta toteaa, että henkilöstöä siirtyy lähivuosina paljon eläkkeelle ja tämä luo haastetta osaavan henkilöstön rekrytointiin, mutta antaa mahdollisuuksia henkilöstösuunnittelulle.

4 Tavoitteiden toteutuminen palvelualuekohtaisesti

4.1 Hallintopalvelut

Palvelualue tuottaa keskitetysti kunnan yhteisistä hallinto-, talous- ja hankinta, hr- ja tietohallinnon palvelut. Palvelualueen alle sisältyi vuoden 2022 loppuun asti Keski-Uudenmaan sotekuntayhtymä ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kuntaosuus on osana hallintopalveluja ja jatkuu vuodelle 2023 edelleen. Mäntsälä hoitaa isäntäkuntana Keski-Uudenmaan maaseutuhallintopalveluja ja tulosalue palasi 1.11.2022 lukien hallintopalvelujen alaisuuteen. Tällöin hallintosääntömuutoksen yhteydessä hallintopalvelujen alaisuuteen siirtyi myös tekninen ja elinvoimapaalveluista työllisyys- ja maahanmuuttopalvelujen tulosalue. Nämä kaksi siirtynyttä tulosaluetta raportoidaan tilinpäätöksessä 2022 osana hallintopalveluja.

Valtuusto on hyväksynyt hyvinvointisuunnitelman alkuvuodesta 2022 vuosille 2022–2025. Kuntastrategia antaa raamin kuluvaan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmalle. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat kaikenikäisten liikkumisen lisääminen, kaikenikäisten digiosallisuuden lisääminen, syrjäytymisen ennakointi ja osallisuuden vahvistaminen sekä turvallinen arki kaikille. Hyvinvointisuunnitelman mukaiset tavoitteet viedään talousarvioon.

Suurin muutos kertomusvuonna oli kahden tulosalueen työllisyys- ja maahanmuuttopalveluiden sekä Keski-Uudenmaan maaseutupalveluiden siirto hallintopalveluihin 1.11.2022 lukien. Kunta siirtyi 1.10.2022 lukien Sarastia Oy:stä Provincia Oy:n palveluiden käyttäjäksi henkilöstö- ja talouspalvelujen osalta. Palvelualueen tehtävissä käytettiin aktiivisesti myös työllistettyjä.

Työttömyysaste oli vuoden 2022 lopussa Mäntsälässä 6,9 prosenttia eli samalla tasolla kuin vuonna 2021. Uudellamaalla työttömyysaste oli 9,6 prosenttia (10,5). Mäntsälän työttömyysaste on seitsemänneksi alhaisin Uudellamaalla. Kunnan asukasluku oli vuoden 2021 lopussa 20.895 henkilöä, missä lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna 58 henkilöä. Kasvu oli 0,3 %, kun Mäntsälä 2026-ohjelman mukainen tavoite oli 0,7 %. Vuonna 2022 Mäntsälään muutti yhteensä 1.278 henkilöä ja vastaavasti lähtömuutto oli 1.232 henkilöä.

Palvelualueen toimintatuotot olivat 2,6 milj. euroa ja talousarvio ylittyi (105 %). Merkittävimmät tulokertymät koostuivat pääosin onnistuneista tonttikaupoista, maa-alueiden myyntivoitoista sekä osakkeiden myynnistä. Toimintakulut olivat 84,3 milj. euroa ja toimintakate -81,7 milj. euroa (96,7 %). Palvelujen ostoon tehtiin talousarvion muutos, jossa määrärahaa lisättiin 3,6 milj. euroa. Määrärahaa lisättiin myös avustuksiin 205.000 euroa. Henkilöstökulut ylittyivät 0,7 milj. eurolla, kun palvelujen ostot alittivat muutetun talousarvion 3,3 milj. eurolla ja avustukset 210.000 eurolla. Toimintakate toteutui noin 1,0 milj. euroa suurempana alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Suurimman tulosalueen sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kustannukset olivat 71,4 milj. euroa. Kustannuksista kuntayhtymän perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen kustannukset olivat 44,7 miljoonaa euroa ja erikoissairaanhoidon kustannukset 26,7 milj. euroa. Perusterveydenhuollon kustannukset toteutuivat odotettua paremmin ja näin ollen Mäntsälän kunta sai palautusta 2,9 milj. euroa. Erikoissairaanhoidon osalta kunta saa noin 0,3 milj. euroa hyvitystä alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Suurimmiksi riskeiksi toimintakertomuksessa nostetaan

- 1) Kunnan korkea velkaantuminen ja inflaation kasvu -> korkojen nousu ja palkkaratkaisu
- 2) Tietosuoja ja tietoturvariskit
- 3) Avainhenkilöriskit.

Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan velkaantuminen tulee saada taistumaan selkeään laskuun ja talouden sopeuttamista tulee jatkaa. Korko- ja toimintakulujen kustannuskehityksen kasvu lisää haastetta talouden tasapainottamiseen. Erityisesti investointien osalta tarkastuslautakunta suosittelee tarveharkintaa, mikä sisältää toimintaympäristön, väestökehityksen sekä talouden kantokyvyn arvioinnin.

4.2 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella hyvinvointilautakunnan ja sivistyslautakunnan päätösvallassa tapahtui muutos. Kunnanvaltuusto hyväksyi joulukuussa 2022 hallintosäätöön muutoksen, jossa Mäntsälän kirjastoa ja kansalaisopistoa koskeva lautakuntapäätöksenteko siirrettiin sivistyslautakunnalta hyvinvointilautakunnalle. Muutos selkeytti sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen lautakuntien vastuut ja noudatti kunnanvaltuuston vuonna 2021 määrittelemää organisaatiouudistuksen rakennetta. Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tulosalueelta siirrettiin ohjaamopalvelut lokakuun alussa työllisyyspalveluiden alaisuuteen hallinnon palvelualueelle. Muutoksella ennakoitaan työllisyysuudistumista ja kehitetään palveluita kokonaisvaltaisesti.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen toiminnan pohja on kunnossa ja sen varaan voidaan rakentaa tulevaa toimintaa. Toiminnan tavoitteet saavutettiin ja toiminnan sekä talouden yhteys Mäntsälän kunnan strategiaan on vahvistunut. Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden palvelualueella merkittävimmät riskit kohdistuvat henkilöstöön. Vuoden 2022 aikana sijaisten, määräaikaisten ja vakinaisten työntekijöiden saatavuudessa oli haasteita. Henkilöstön saatavuusongelmat voivat johtaa palvelutason heikentymiseen. Pienten lapsien määrän väheneminen muodostaa palvelutuotantoon merkittävän epävarmuustekijän. Mäntsälän syntyvyys on ollut viime vuosina merkittävästi pienempää kuin aiemmin ja tämä heijastuu 2020-luvun lopulla lasten ja nuorten palvelukysyntään. Epävarmuutta lisää vielä se, että muuttoliike ei korjaa syntyvyyden laskua samalla tavalla kuin aiemmin. Kiinteistöt ovat hyvässä kunnossa, mutta riskinä on, että käyttöasteet putoavat, kun lasten ja nuorten määrä vähenee.

Palvelualueen toimintatuotot olivat 4,8 milj. euroa ja talousarvio ylittyi (103,3 %). Toimintakulut olivat 53,0 milj. euroa (98,9 %) ja toimintakate -48,2 milj. euroa (98,4 %). Merkittävin määrärahalisäys tehtiin avustuksiin, henkilöstökuluja vähennettiin 0,26 milj. euroa ja tuet ja avustukset -tuloihin lisättiin 0,98 milj. euroa. Henkilöstökulut toteutuivat muutetun talousarvion mukaisesti. Toimintakulujen tuloryhmät toteutuivat suunnitellusti tai alittivat talousarvion aineet, tarvikkeet ja tavarat tuloryhmää lukuun ottamatta (115,5 %). Toimintatuloissa sekä myyntituotot että tuet ja avustukset toteutuivat suunniteltua paremmin.

Opetuspalvelut

Vuoden 2022 aikana vallinnut monihäiriötilanne näkyi opetuspalveluissa ja perheissä monin eri tavoin. Korona lisäsi henkilöstön poissaoloja ja vaikeutti sijaisten saatavuutta vuoden 2022 aikana. Ukranian sodan kuntavaikutukset heijastuivat myös lasten, perheiden ja henkilöstön hyvinvointiin. Sähköpulaan myös varauduttiin erilaisia toimenpitein.

Oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointia kehitettiin kuntastrategian mukaisesti. Jokainen koulu kirjasi Sivistyslautakunnan hyväksymiin lukuvuosisuunnitelmiin koulukohtaiset toimenpiteensä kuntastrategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Koulujen toimintakulttuuria ohjaavana painopistealueena oli kevätkaudella osallisuus ja demokraattinen toiminta sekä syyskaudella vuorovaikutus ja

monipuolinen työskentely. Kouluilla käynnistettiin koulukohtainen Kiusaamisen vastaisen KiVa-koulukyselyn tulosten analysointi ja toimenpidesuunnittelu. Kouluterveyskyselyn, Tea-viisarin ja Opatiedonkeruun tuloksia tarkasteltiin monialaisessa hyvinvointiseminaarissa marraskuussa 2022.

Opetuspalvelun toimintatuotot olivat 3,1 milj. euroa (toteutuma 102,5 %) ja toimintakulut 34,2 milj. euroa (toteutuma 101 %). Toimintakatteeksi muodostui -31,2 milj. euroa (ylitys 0,27 milj. euroa).

Taloudelliset tavoitteet eivät täysin toteutuneet.

Varhaiskasvatus

Koronan vaikutukset näkyivät koko vuoden 2022 henkilöstön ja lasten sairastaessa koronaa enemmän kuin edellisenä vuotena. Tämän lisäksi toimintaa hankaloittivat keväällä käydyt työtaistelutoimet ylityö- ja vuoronvaihtokieltoineen. Sijaisten saatavuus oli heikkoa ja paikoin mahdotonta, joten keväällä päiväkotien toiminta-aikoja jouduttiin paikoin turvallisuussyistä supistamaan.

Mäntsälän kunnan uusi varhaiskasvatussuunnitelma 2022 ja Mäntsälän kunnan esiopetuksen suunnitelma 2022 otettiin käyttöön ja niiden toteuttaminen yksiköissä alkoi. Toiminnan kehittämistä tehtiin Kaikille yhteinen varhaiskasvatuksen –hankkeen. Hanke sisälsi paljon koulutuksia henkilöstölle inklusioon liittyen.

Varhaiskasvatuksen toimintatuotot olivat 1,3 milj. euroa (toteutuma 103,3 %) ja toimintakulut 15,0 milj. euroa (95,1 %). Toimintakate -13,7 milj. euroa alitti talousarvion 0,8 milj. eurolla.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut

Korona, henkilökunnan vaihtuvuus, sijaisten saannin vaikeus ja sairauslomat vaikuttivat toiminnan toteutumiseen sekä palvelujen ostoihin. Syksyille 2022 suunnitellut yleisötapahtumat (uniapnea - ja luustoterveysluennot) samoin kuntalaisille maksuton konsertti jäivät toteutumatta. Resurssien vähäisyys oli osittain syynä suunniteltujen tapahtumien toteutumatta jäämiseen. Tämän lisäksi oli vaikeuksia saada luennoitsijoita yleisötapahtumiin.

Liikuntapalveluiden osalta elintapa- ja liikuntaneuvonta asiakkaat lisääntyivät ja vähän liikkuvia tavoitettiin suunnitelman mukaan. Uusien liikuntamuotojen tutuksi tekeminen ei toteutunut. Toteutumattomuuteen syynä olivat henkilöstöresurssiin ja sääoloihin liittyvät asiat.

Starttivalmennus ja etsivän nuorisotyön hankkeet etenivät hankesuunnitelmien mukaan. Vuoden 2023 talousarvioon esitettiin starttivalmennuksen työntekijöiden vakinaistamista ja tämän kunnanvaltuusto hyväksyi vahvistaessaan vuoden 2023 talousarvion. Kansalaisopiston toimintavuoden alkupuoliskolla korona vaikutti vielä kurssitoimintaan. Syksyllä palattiin normaaliin toimintaan. Netto-opiskelijamäärä ei ole vielä palautunut vuoden 2019 tasolle.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvointipalveluiden toimintatuotot olivat 0,44 milj. euroa (108 %) ja toimintakulut 3,2 milj. euroa (95 %). Toimintakate -2,7 milj. euroa alitti talousarvion 0,2 milj. eurolla.

Tarkastuslautakunnan näkee henkilöstön saatavuusongelman merkittävänä riskinä. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kuntalaisten hyvinvointisatsauksia jatketaan. Hyvinvoinnin kehittämistä tulisi raportoida laajemmin myös toimintakertomuksessa. Väestötiedon mukaan sekä al- että yläkoulun oppilaiden määrä tulee laskemaan viiden vuoden sisällä tavalla, joka tulee ottaa huomioon sivistystoimen palveluverkon mitoituksessa.

4.3 Tekninen ja elinvoimapalvelut

Ukrainan sodan myötä yleinen kustannustaso on noussut ja aiheuttanut menojen yllättävää lisäystä mm. toimitilapalveluihin ja kuntatekniikkaan. Lisäksi tiettyjen tuotteiden saatavuus on vaikeutunut ja investointihankkeiden toteutus on paikoin viivästynyt. Valtakunnallinen hyvinvointialueiden uudistus 1.1.2023 edellytti vuonna 2022 ateria- ja puhtauspalvelujen sekä toimitilapalvelujen ennakkovalmistelua ja varautumista tulevaan.

Teknisen ja elinvoimapalvelualueen organisaatio muuttui 1.11.2022 siten, että maaseutupalvelujen tulosalue sekä ja työllistämisen ja kotouttamisen palvelut siirtyivät hallintopalveluihin. Muutoksen myötä tarkistettiin palvelualueen toimintasäntöä vastaamaan uutta organisaatiota. Henkilöstössä on ollut jonkin verran vaihtuvuutta ja uusien henkilöiden rekrytointi on ollut paikoin haastavaa. Henkilöstövaje on näkynyt erityisesti kuntakehityspalveluissa ja ateria- ja puhtauspalveluissa.

Kunta on jatkanut Kapulin teollisuusalueen kehittämistä Kapuli 5 asemakaavan valmistelun osalta. Kunta on vuokrannut tontin Tokmannille ja Retail Property Investment Oy:lle. Tontille rakentuva Tokmannin uusi logistiikkakeskus on alueen kehittymisen kannalta merkittävä rakennushanke. Alueen kehittämistä jatketaan edelleen. Kunnan asuinalueista tontteja on luovutettu pääosin Lempiväärän, Rauhamäen sekä Linjatiensivun alueilta. Asuintontteja myytiin 20 kpl ja vuokrattiin 10 kpl.

Yritystontti myytiin ja yksi vuokrattiin vuoden 2022 aikana. Maata ostettiin 5,3 ha, josta raakamaata 4,6 ha. Maanostot sisälsivät myös rakennusten ostoja (kuvataiteilija Varjan ateljee sekä Porvoontie 33 oston). Lisäksi Tokmannille vuokratun tontin 110 kv -sähkölínjan muutostöiden kustannukset ovat kirjautuneet maanhankintakuluihin. Maanhankintoja tehtiin 827.000 eurolla.

Palvelualueen toimintatuotot olivat 24,3 milj. euroa ja talousarvio ylittyi hieman (101 %). Toimintakulut olivat 18,5 milj. euroa (102 %) ja toimintakate 5,8 milj. euroa (98 %). Merkittävimmät määrärahalisäykset tehtiin palvelujen ostoihin. Henkilöstökulut alittivat muutetun talousarvion 0,15 milj. eurolla. (97 %). Palvelujen ostot toteutuivat lähes muutetun talousarvion mukaisesti.

Toimitilapalvelujen toimintakate toteutui muutetun talousarvion mukaisesti (99,7 %). Ateria- ja puhtauspalvelujen toimintakate ylittyi muutettuun talousarvioon nähden 0,19 milj. euroa (139 %). Ateriapalvelujen toimintatuottojen osuus jäi suunniteltua pienemmäksi 0,45 milj. euroa (90 %).

Puhtauspalvelujen osuus kasvoi 0,06 milj. eurolla (104,5 %).

Kuntatekniikan toimintakate ylittyi 0,31 milj. euroa (112,5 %). Toimintatulot ylittyivät 0,15 milj. euroa, joka johtui varikon sisäisistä kuljetustuloista, joita ei ole budjetoitu. Toimintakulut ylittyivät 0,47 milj. euroa. Luminen ja normaalia pidempi talvi 2021–2022 sekä joulukuun runsaslumisuus nosti useiden osa-alueiden kustannuksia. Ostopalveluja hankittiin tavanomaista enemmän katujen au-raukseen.

Ateriapalvelujen suoritehinnoittelua päivitettiin edellisen vuoden 2021 hinnoitteluun nähden. Sisäinen ateriapalvelujen hinnoittelu tehdään ajantasaisesti toteutuneilla suoriteluvuilla aikaisemman keskiarvon sijaan. Säästö näkyy positiivisena ja tarkentuneena tuloksena myös muiden palvelualueiden ateriakustannusten toteutumassa ja seurannassa.

Kuntakehityspalveluissa on ollut etenkin kaavoituksessa rekrytointihaasteita ja siten henkilöstövä-jetta. Yleiskaavainsinööri aloitti työssään 1.6.2022 ja asemakaavainsinöörin tehtävä oli täyttämättä koko vuoden 2022. Henkilöstökuluissa tuli säästöä noin 6 %.

Kuntakehityspalveluiden tulokertymä vuonna 2022 oli hyvä ja ylitti talousarvion 0,09 milj. euroa (106,6 %). Merkittävimmät lisätulot saatiin rakennuslupamaksuissa ja maanvuokratuloissa indeksi-tarkistusten takia. Vastaavasti merkittävin alitus oli maankäyttösopimusten jaksotuksiin sidotun Roi-nilantien kunnallistekniikan rakentamisen viivästyminen. Kokonaisuudessaan maankäytön, asumisen ja liikenteen tulosalueen vuoden 2022 toimintakate oli pääosin talousarvion mukainen ja lisätulot sekä henkilöstösäästöt kompensoivat muutamat palvelujen ostojen nousseet kustannukset.

Tarkastuslautakunta katsoo, että talousarvio on toteutunut hyvin Ukrainan sodasta ja energiakrii-sistä huolimatta. Tarkastuslautakunta näkee koko kuntaa koskevan yleiskaavoituksen käynnisty-misen sekä uusien alueiden kaavoitusten edistämisen kunnan elinvoimaisuuden ja vetovoiman lisäämisen kannalta erittäin tärkeänä. Tarkastuslautakunta esittää huolensa avainhenkilöstön vaihtuvuudesta ja rekrytointihaasteista.

5 Investoinnit

Maa-alueiden hankintaan varattu määräraha talousarviomuutoksen jälkeen 0,85 milj. euroa toteutui lähes kokonaan.

Yksittäisten hankkeiden osalta tapahtui budjetin ylityksiä, mutta kokonaisuudessaan investointibudjetti (netto) toteutui suunnitellusti (99 %). Kunnan nettoinvestointien määrä oli 12,0 milj. euroa ilman leasing-rahoitusta. Leasing-rahoitteisten investointien määrä oli 4,1 milj. euroa. Tilikauden aikana myytiin Aurinkorinteen osakkeet 0,02 milj. eurolla, joka oli osana Mäntsälä 2026-ohjelmaa.

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden irtaimen käyttöomaisuuden määräraha 0,915 milj. euroa toteutui 89 %. Ehnroosin koulun rakennushanke toteutui aikataulun mukaisesti. Leasing-rahoitusjärjestelmässä investoinnin kustannukset olivat 4,11 milj. euroa vuonna 2022. Rakennushanke kokonaisuutena on toteutumassa sille varatun leasing-rahoituksen 18,0 milj. euron puitteissa. Hanke jatkuu piharakentamisen osalta vuonna 2023.

Koskenrannan päiväkotia Amandan rakennushanke käynnistyi 2021 ja jatkui vuonna 2022. Harjannostajaisia vietettiin 20.5.2022. Taloudellinen toteuma alittui budjetoidusta loppuvuoden rakennusvaiheen viivästymisen ja maksuerät siirtyvät vuodelle 2023. Rakennusten peruskorjauksiin oli budjetoitu talousarviomuutoksen jälkeen 0,87 milj. euroa ja toteuma oli 0,75 milj. euroa.

Myllymäen koulun hankesuunnitelma valmistui vuonna 2021 ja se hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 21.3.2022. Vesiliikuntakeskuksen hankesuunnitelma valmistui myös vuonna 2021 ja se hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 13.6.2022.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2022 investoinnit toteutuivat kokonaisuudessaan suunnitellun mukaisesti. Investointien rahoitus toteutui pääosin tulo-rahoituksella. Toiminnan ja investointien rahavirta oli 0,36 milj. euroa negatiivinen ja 4,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

6 Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt

Mäntsälän kunnan hallintosäännön mukaisesti kuntakonsernin johdon muodostavat kunnanhallitus, kunnanjohtaja, hallintojohtaja, talousjohtaja, tekninen johtaja ja sivistysjohtaja. Kunnanhallituksen puheenjohtajalla ja kunnanjohtajalla on ollut läsnä- ja puheoikeus Nivos Oy:n ja Mäntsälän Yritysketju Oy:n hallituksen kokouksissa. Konserniyhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan osavuosikatsauksien yhteydessä ja tarvittaessa konserniyhteisöjen edustajia on kuultu hallituksen kokouksissa. Tilikaudella uusittiin konserniohje ja hyvä hallinto- ja johtamistapa ohjeistus noudatettavaksi 1.6.2022 alkaen kunnanvaltuuston päätöksellä 23.5.2022.

6.1 Nivos Oy

Yhtiön toimiala on sähkö-, lämpö- ja kaasuliikelaitostoiminta sekä sähkön, lämmön ja kaasun tuotanto, hankinta ja siirto ja niihin liittyvä kauppa, muu energialiiketoiminta, vesiliikelaitostoiminta, tietoliikennetoiminta, sekä niihin liittyvä hyödykkeiden, tuotteiden, tarvikkeiden ja palveluiden valmistus, kauppa, asennus ja urakointi ja muu liike- ja palvelutoiminta.

Nivos Oy:n konsernitilinpäätös vuodelta 2022 oli 7,2 milj. euroa tappiollinen. Merkittävänä tekijänä tappioon oli, kun Nivos Energia Oy joutui kirjaamaan arvonalentumista 6,4 milj. euroa Fennovoiman Hanhikiven ydinvoimalaan tehtyjen sijoitusten vuoksi. Nivos Energia Oy joutui alas kirjaamaan tilinpäätökseensä yhteensä 1,7 milj. euron sijoitukset ja saamiset Palopuron Biokaasu Oy:n osalta.

Nivos-konsernin kokonaisliikevaihto oli yhteensä 26,5 miljoonaa euroa ja 27,1 milj. euroa vuonna 2021. Molemmista tuloksista on eliminoitu yritysten keskinäiset kaupankäynnit. Liikevoitto oli tappiollinen -0,4 milj. euroa (0,4 milj. euroa v. 2021) sähköenergian korkean hinnan vaikutusten vuoksi. Omavaraisuusaste liittymismaksut mukaan lukien 26 % (30 % v. 2021). Nivos-konsernilla ulkopuolista velkaa oli vuoden 2022 lopussa noin 94 miljoonaa euroa. Nivos -konsernin investoinnit olivat 8,8 miljoonaa euroa vuonna 2022.

Energiakriisin nopeuttamana yhtiössä päätettiin kaukolämpölaitoksen hankinnasta. Laitoksen odotetaan olevan täydessä tuotantokäytössä alkuvuonna 2023. Pornaisten ja Pukkilan kaukolämpölaitos myytiin tilikaudella ja tällä pystyttiin osittain rahoittamaan tätä investointia. Yhtiössä käytiin kesän 2022 aikana muutosneuvottelut tuotannollista ja taloudellisista syistä. Isojen energiaratkaisujen toimitus sekä myynti päättyi ja näin ollen henkilöstömäärä väheni 65 henkilöön (-15). Lisäksi kunta päätti, ettei se peri pääomalainan korkoa 1,68 milj. euroa vuodelta 2022 yhtiön tukitoimena. Yhtiön oma pääoma on vähäinen ja velkamäärä on kasvanut samalla, kun korot ovat nousseet.

Nivos Energia Oy:n sähkönmyynnin liiketoiminta siirtyi 1.2.2023 alkaen Fortumille. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat pakotteet vaikeuttavat toimintaa. Uusi kaukolämpöä tuottava biopellettilaitos aloitti toimintansa alkuvuodesta 2023, jolla saadaan korvaavaa lämmönlähdettä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että energiakriisi ja Venäjän pakotteet ovat lisännyt Nivos-konsernin haasteita. Tarkastuslautakunta pitää velkaantumista merkittävänä riskinä, mikä edellyttää pikaisia toimenpiteitä toiminnan jatkuvuuden ja lainan takaisinmaksun turvaamiseksi.

6.2 Mäntsälän Kodit Oy

Mäntsälän Kodit Oy:n asuntojen käyttöaste on hyvä (98,8 %, 98 % vuonna 2021) ja näkymä vuokramarkkinoilla on positiivinen ja vakaa. Velkaa Mäntsälän Kodit Oy:llä oli vuoden 2022 lopussa noin 25,5 milj. euroa. Lainamäärä on vähentynyt 672.000 eurolla vuonna 2022.

Liikevaihto vuonna 2022 oli 3,0 milj. euroa. Liikevaihto oli edellisvuoden tasoa. Liikevoitto oli 0,23 milj. euroa, kun se oli 0,24 milj. euroa vuonna 2021.

Mäntsälän Kodit Oy:llä oli 402 asuntoa vuoden 2022 lopussa. Asuntohakemuksia oli 106 kpl jonnossa (111 v. 2021). Asukkaiden vaihtuvuus oli 26 %.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota yhtiön mittavaan lainamäärään ja kykyyn selviytyä takaisinmaksusta.

6.3 Mäntsälän Jäähalli Oy

Mäntsälän Jäähalli Oy:n liikevaihto oli 0,5 milj. euroa vuonna 2022. Liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 150.000 eurolla. Jäähalli sai kunnalta toiminta-avustusta vuoden aikana sulku- ja rajoitustoimista aiheutuvien tappioiden kattamiseksi noin 0,38 milj. euroa. Lisäksi kunta osti mainostilaa. Kunnanhallitus edellytti yhtiöltä tasapainottamissuunnitelman laatimista ja selvitystä siitä, miten toiminta saadaan kannattavaksi. Yhtiö teki edelleen tappiota 0,3 milj. euroa ja yhtiön pääoma on negatiivinen.

Tarkastuslautakunta toteaa, ettei yhtiön nollatulostavoite toteutunut ja kävijämäärätavoitetta ei myöskään saavutettu. Yhtiön taloustilanne nähdään erittäin vaikeana mittavan velkamäärän ja koronan aiheuttaman harrastajamäärän vähentymisen seurauksena.

6.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy

Mäntsälän Yrityskehitys Oy vastaa kunnan elinkeino- ja markkinointipalveluiden tuottamisesta. Mäntsälän Yrityskehitys on velaton ja yhtiön liikevaihto oli 0,35 milj. euroa vuonna 2022. Uusien suurien yritysten perustamistavoite ei toteutunut.

Tarkastuslautakunta toteaa, että yhtiö saavutti vuodelle 2022 asetetut tavoitteet pääosin.

6.5 Mäntsälän Toimistotalo Oy

Mäntsälän kunnan ja Eteva –kuntayhtymän omistaman kiinteistöyhtiön toimialana on maanvuokrasopimukseen perustuen hallita omistamallaan maa-alueilla sijaitsevia rakennuksia taisille rakennettavia rakennuksia.

Yhtiön talous on toteutunut tasaisesti sen toimintavuonna. Lainakanta oli pienentynyt noin 3,4 miljoonaan euroon.

7 Muut havainnot

Kunnan lainakanta 31.12.2022 tilinpäätöshetkellä kassavarat huomioiden ovat 4.389 euroa / asukas.

Mäntsälän kunnan lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2022 lopussa 4.613 euroa ja velan määrä ylittää valtakunnallisen keskiarvon (vuonna 2022: 3.363 euroa). Vuoden 2022 lopussa kuntakonsernin lainat ja vastuut olivat 10.487 euroa/asukas (vuonna 2021; 10.934 euroa). Mäntsälän väkiluku on ollut lievässä kasvussa useamman vuoden ajan.

Kunnalla on merkittäviä takausvastuita tytäryhtiöiden lainoista. Tytäryhtiöille annettujen takausten vastuut ovat 46,8 milj. euroa. Eryityisesti Nivos Oy:n riskiä lisää Ukrainan sota sekä sen aiheuttamat pakotteet ja energiakustannusten kallistuminen sekä energian saatavuus. Myös Mäntsälän Jäähalli Oy on kärsinyt koronaepidemian aikaista rajoitustoimista.

Korkotason mahdollinen nousu kasvattaa kustannuksia merkittävästi, vaikka kunta on tällä hetkellä suojannut lainoista 80 %. Matalan korkotason aikana pitkäaikaisten lainojen korkosuojaukset ovat olleet tappiollisia.

Tarkastuslautakunta katsoo että, kunnan on jatkettava tulorahoituksen riittävyttä vahvistavia toimenpiteitä ja samalla jatkaa talouden sopeuttamista. Kasvava globaali epävarmuus lisää talouden haasteita. Sote-palveluiden siirtyminen hyvinvointialueelle edellyttää sekä rakenteellisia että taloudellisia toimenpiteitä. Mäntsälä 2026 sopimuksen tavoitteet ovat toteutuneet vain osittain. Osa päätöksistä, kuten Mäntsälä-lisästä luopuminen, on sittemmin peruttu.

Kuntastrategista ohjausta tulee vahvistaa. Toimialakohtaiset tavoitteet tulisi olla johdettavissa kuntastrategian tavoitteista sekä arvioitavissa kuntastrategisia tavoitteita vasten.

Tarkastuslautakunta muistuttaa kunnan merkittävistä takausvastuista ja tytäryhtiöiden mittavasta velkamäärästä. Myös tytäryhtiöissä tulisi laatia pidemmän aikavälin sopeuttamisohjelma.

8 Vuoden 2021 arviointikertomuksen vastineet

Kunnanvaltuusto on antanut vastineensa vuoden 2021 arviointikertomukseen kokouksessaan 12.9.2022. Tarkastuslautakunta on käsitellyt arviointikertomusvastineet 28.9.2022 ja merkinnyt saadut vastineet tiedoksi.

9 Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto velvoittaisi kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään arviointikertomuksen ja antamaan vastineet kertomuksen havaintoihin (tekstissä vahvennettuna ja kursivoituna) valtuustolle sekä tarkastuslautakunnalle lokakuun loppuun 2023 mennessä.

Kunnan tilintarkastaja on esittänyt vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisten toimielinten jäsenille, sekä viranhaltijoille. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan lausuntoon ja esittää valtuustolle, että vuoden 2022 tilinpäätös hyväksytään ja kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1.–31.12.2022.

Vakuudeksi Mäntsälässä 11.5.2023

Erkki Laukkanen
puheenjohtaja

Pauli Pekkinen
varapuheenjohtaja

Harri Kuokkanen
jäsen

Minttu Jores
varajäsen

Tanja Huittinen
jäsen

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 22 pages before this page

Dokumentet inneholder 22 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 22 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 22 sider før denne side

Detta dokument innehåller 22 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende